

Neterminați

Este evident ca potențialul unui om este departe de a fi fost atins la naștere, drumul în acest sens fiind încă la începuturi.

Este la fel de evident ca tendința tradițională a evoluției a mers mii de ani spre terminarea/finalizarea marii majorități a “operelor” umane astfel începute.

Decuplarea omenirii din ultima sută de ani de selecția naturală fizică (prin tehnologie și cunoaștere cu caracter mai general) a fost o reușită deosebită. Chiar dacă aceasta a dus la declanșarea unui fenomen complex de „protezare” a speciei în dinamica (nevoile de medicamente, servicii medicale și suport tehnologic exterior fiind în creștere), a avut avantajele majore de a evita numeroase drame, precum și de a valorifica în procent mult mai mare talentele umane.

O astfel de valorificare ar fi trebuit să permită unei ponderi semnificativ mai largi de oameni să ajungă la o maturitate solidă și chiar să-și atingă tot potențialul, ceea ce s-a și întâmplat în prima fază.

Doar că în ultimele zeci de ani din ce în ce mai mulți oameni, **inclusiv din elitele de facto** - adulți ca vârstă – nu numai că nu-și ating potențialul “maxim”, dar par pur și simplu **neterminați**.

Nu mă refer la partea de sănătate fizică și nici la cea pur intelectuală, chiar dacă scăderea numărului de provocări zilnice (ca urmare a numeroaselor invenții care ne fac viața mai comodă) are și efecte negative în ambele direcții pentru destui oameni.

Mă refer la **partea de responsabilitate și de manifestare emoțională în societate**.

În această privință, intervin și aspecte de percepție subiectivăⁱ, iar numărul de „neterminați” era semnificativ și acum o sută de ani. În prezent este, însă, mai mult de atât. **Tendința pare cumva să se fi inversat și ponderea de iresponsabili e în creștere.**

Conceptul de kid-adult este deja larg recunoscut științific.ⁱⁱ Printre alte aspecte menționate în legătură cu acesta, vârsta la care o persoană nu se mai comportă infantil în societate și are în vedere un echilibru decent între ce își dorește ea și nevoile altora este, frecvent, mai mare decât acum 100 de ani. Poziționarea emoțională specifică adolescențeiⁱⁱⁱ se prelungește, practic, până târziu și, la destui, pentru toată viața.

Or, **nematurizarea**, până la urmă, a unor procente importante și în creștere din populație, **inclusiv din elitele politice, și un grad de iresponsabilitate în extindere** nu au cum să nu aibă **consecințe importante în numeroase**

direcții. În orice caz, ce se întâmplă în lume și ce vedem frecvent și în România ar trebui să ne facă să luăm subiectul foarte în serios.

Cred că factorii principali care au dus la punctul menționat includ cel puțin cele de mai jos. Din considerente de spațiu și claritate, unele aspecte vor fi abordate simplificat, inclusiv ca terminologie.

1. Adultul infantil este stimulat de ceea ce se întâmplă pe plan biologic la nivelul speciei

Din punct de vedere biologic, prelungirea infantilismului pare să fie un aspect care ține de ferirea prea mare de riscuri, eforturi și neplăceri de la vârste reduse.

În primul rând, ferirea excesivă de microbi și abundența de chimicale au perturbat echilibrul ale microbiomului uman create în zeci de mii de ani.

Deși înțelegerea modificărilor respective este încă la început, Proiectul Microbiomului Uman și Proiectul Microbiomului Pământului care au demarat în 2007 și, respectiv, 2010, continuă să multiplice descoperirile. Studii biologice, genetice și analize evoluționiste converg deja către o serie de concluzii cu privire la rolul microbiomului respectiv.^{iv}

Printre altele, contează în dezvoltarea noastră la propriu, de la ritmul de creștere al unui făt și dezvoltarea sistemului digestiv, la buna configurare a creierului. Acest aspect nu se oprește la naștere, ci pare să continue mulți ani după. Studiile privind șoareci izolați într-un mediu complet septic au arătat, de exemplu, o subdezvoltare a numeroase sisteme și se banuiesc efecte similare și la oameni.

De asemenea, influențează nivelul de imunitate. Încă din 2015, se inventariaseră 26 de maladii asociate unor dereglări de microbiom (acesta având și un rol de frână împotriva multor suprareacții imunitare față de alte microorganisme), numărul de boli banuite a fi legate de aspecte de acest gen crescând semnificativ de atunci. Dar influențează și unele emoții. De exemplu, rolul pare să fie major în privința stărilor de anxietate – stări foarte importante în modul de relaționare cu alții.

Cu caracter mai general, așa cum sistemul imunitar are nevoie de un nivel minim de interacțiuni și luptă pentru a se maturiza și a-și îndeplini bine rolul și nu poți să înveți să mergi sau să vorbești fără să exersezi destul de mult timp, cu eșecuri și îmbunătățiri, pare că mai orice sistem biologic intern, **inclusiv cel ce reglează planul emoțional, funcționează la fel.**

În al doilea rând, în ultimii 50 de ani, protejarea fizică a copiilor a mers din ce în ce mai mult spre ceea ce s-a crezut a fi risc zero și în alte privințe decât cele de igienă medicală.

Este, bineînțeles, de dorit să evităm orice irosire sau afectare prematură de viață, dar modul în care facem asta este foarte important, provocările fiind esențiale pentru dezvoltare.

În plus, un studiu australian calculase acum câțiva ani că unui copil i se spunea „**sa nu**” făcând ceva (de exemplu, să nu alerge, să nu sara, să nu ridice, să nu se deațe, să nu se joace într-un anumit loc, să nu folosească unelte), în medie, de 17 ori pe zi. Implicația era văzută în principal în direcția reprimării creativității, dar așa vedea-o, clar, și în zona emoțională și a descurajării asumării de responsabilități.

În al treilea rând, scăderea masivă a numărului de copii per familie din ultima sută de ani (de la 6-7 la 1-2), precum și a ocaziilor în care copiii se joacă fără supraveghere adultă cvasipermanentă, a redus semnificativ posibilitățile de regularizare socială și emoțională între copii.

Desigur, o parte din interacțiunile respective nu erau utile, putând fi chiar de tip abuziv – după cum arată și fenomenul de „bullying” – dar nici extrema cealaltă nu este bună.

Modul în care învățăm să interacționăm cu alții, să gestionăm diferențe, să conștientizăm ce este rezonabil social și ce nu, să ne înțelegem și controlăm emoțiile și impulsurile devine deficitar.

În fine, fenomenul este influențat pe plan biologic și de o parte din ceilalți factori de mai jos.

2. Nevoia de alții legata de supraviețuire și siguranța fizică s-a diminuat mult, chiar dacă nevoia de alții pentru a rămâne conectat la complexitatea în creștere a lumii a crescut

Numeroase analize științifice susțin astăzi ideea ca **moralitatea, empatia și responsabilitatea sunt, în buna parte, produse avantajate genetic de evoluție.**

Evoluția le-a favorizat, în medie, pentru că au ajutat la conviețuirea în grupuri sociale mai însemnate, facilitând interacțiunile pașnice cu alții. Pentru că marea majoritate a oamenilor nu puteau să se protejeze sau să-și impună voința doar cu forța, era mai avantajos/prudent să adopte și să promoveze aspecte de corectitudine, echitate, compromis, echilibru emoțional etc.

Dar moștenirea genetică are doar un **rol parțial, comportamentul moral fiind influențat semnificativ și de schimbările realităților din jur – fizice și culturale.**

Or, din punct de vedere fizic, realitatea din jurul indivizilor **tocmai că s-a schimbat fundamental** în ultimii 70 de ani. Din ce în ce mai mulți oameni nu mai au cu adevărat nevoie de alții (cel puțin la nivel de percepție de zi cu zi) **pentru a supraviețui și a avea siguranța fizică.**

Pentru că tindem cu toții spre libertate absolută – să facem ce vrem când vrem – din ce în ce mai des ne și comportăm ca atare chiar dacă nu ținem cont echilibrat de alții.

Dacă potrivit specialiștilor în evoluția creierului moralitatea a fost favorizată evoluționist de nevoia de a interacționa pașnic cu alții pentru supraviețuire/siguranța fizică, cred că **fenomenul invers se poate produce destul de rapid** atunci când această nevoie devine mult mai scăzută (cel puțin la nivel statistic și de percepție), cum este cazul în prezent.

Aceasta **cu atât mai mult cu cât întotdeauna a existat o contradicție** între (a) ideea de a ține cont de alții/a te comporta moral și (b) aspirația spre libertate absolută/spre îndeplinirea oricărei dorințe.

În ceea ce privește realitatea culturală, voi detalia la o secțiune mai jos.

3. Consecințele greșelilor și comportamentului iresponsabil au scăzut semnificativ

Este un aspect legat parțial de cel de mai sus. Mai toată istoria umană, lucrurile au fost simple în această privință. Comportamentul iresponsabil ducea frecvent la moarte (de foame, boala sau mâna altora).

Până acum aproximativ 50-100 de ani și sancțiunile administrate oficial de state erau dure și clare ca mesaj – majoritatea vizând eliminarea, pedeapsa fizică dură sau munca forțată de epuizare.

Desigur, era și mult mai mult arbitrar decât în prezent. Dacă lasăm, însă, la o parte abuzurile, înțelegem cu toții, că ar trebui să existe o diferențiere clară și importantă între cei care se comporta responsabil și cei care nu o fac.

Or, în prezent, după cum menționăm și cu altă ocazie, teoretic se pot primi doar 15 ani de închisoare și pentru genocid, iar bruscarea unui terorist ar putea constitui, ea însăși, o infracțiune pentru polițiști.

Dacă pentru genocid poți, teoretic, scăpa așa de ușor, ce sancțiune s-ar putea primi pentru o mită de 3-4 milioane de euro sau pentru minciuni la televizor! Este un aspect mai important decât pare, **subconștientul uman fiind bazat fundamental pe comparație și proporționalitate percepută.**

Este unul din motivele importante pentru care și vedem în prezent în România numeroase condamnări de doar câțiva ani pentru tot felul de infracțiuni, inclusiv, fapte de corupție sau infracțiuni economice implicând sume mari. Nici anii respectivi nu sunt executați integral, ci în proporții relativ reduse, eliberarea condiționată fiind permisă legislativ și aplicată pe scară largă.

Problema este vizibilă și la nivel internațional. Personal găsesc ciudat, de exemplu, faptul că în Germania a fost condamnată la 2 ani cu suspendare o persoană care a divulgat Rusiei planurile unei părți a clădirii Bundestagului

(daca a fost vorba de o înțelegere subterana – gen schimb de prizonieri, se putea realiza într-un mod mult mai adaptat valoric).

Nu doar dimensiunea sancțiunilor formale a devenit mult mai mica. **S-au diminuat semnificativ și consecințele politice** (de rezultat al votului) **și de relaționare sociala**.

Implicațiile valorice și emoționale negative ale celor de mai sus la nivelul societății nu ar trebui deloc subestimate. Pentru ca abordările iresponsabile sunt de destule ori atractive economic sau emoțional, daca le facem și acceptabile relativ ușor din perspectiva riscului, raspândirea lor devine un fenomen destul de natural. Aceasta cu atât mai mult cu cât intervine și un fenomen de „conurența neloială” - cei care se comporta responsabil fiind dezavantajați.

4. Dificultatea de a mai avea modele

Nu este chiar esențial, dar, în medie, **a te maturiza presupune a înțelege diferența** dintre comportamentul infantil și cel responsabil, **a aspira spre a doua varianta sau macar a o asuma** și a realiza ca modul în care se ajunge „acolo” **e ajutat de modele bune**.

Or, **un prim aspect de avut în vedere** în prezent în aceste privințe este acela ca **lumea actuala este atât de diversificata, încât nu mai exista un model unitar și ușor de evaluat** de maturitate și de comportament responsabil de urmat. În plus, pentru numeroși copii/adolescenți e semnificativ mai dificil decât în trecut sa înțeleaga ce fac de fapt adulții și de ce ar merita respect valoric prin superioritatea adoptarii unor comportamente și stăpânirii unor meserii a caror funcționare/utilitate nu mai este evidenta.

În al doilea rând, complexitatea lumii actuale face ca majoritatea oamenilor sa fie mult mai mult „sub lupa” decât în trecut și orice om sa para din când în când „prost” pentru ca poate greși regulat.

Pe lângă faptul ca așa ceva face mai dificil sa ai modele (subconștientul uman încă tinzând spre idealuri mesianice), este relativizata și poziționarea celor care sunt mai slab pregatiți, de fapt.

Cu toții putem observa ușurința cu care diverse persoane publice sunt facute proaste, imbecile etc pe platformele sociale. Nu se spune ca cineva a facut sau a spus o prostie – se spune ca este el (cu totul) prost, pe lângă faptul ca „sentințele” sunt date de destule ori de persoane evident departe de o cunoaștere aprofundata a subiectului în discuție.

În pasul doi, acest aspect afecteaza efortul spre propria îmbunătățire și responsabilizare pentru ca sunt multe situații în care te poți simți similar sau chiar superior față de aproape oricine altcineva, de vreme ce acesta „a fost prins” spunând o prostie sau ceva eronat.

În al treilea rând, nu numai ca e mai greu sa ai modele potrivite, dar creșterea enorma a surselor de informații, inclusiv prin internet **a favorizat mediatizarea de „modele” care sunt, de fapt, de-a dreptul non-modele** din punctul de vedere al responsabilității și autocontrolului emoțional. **Concurența pentru atenția populației a avantajat mediatic, astfel, frustrații, ciudații, provocatorii, exhibiționiștii și scandalagii.**

În fine, în al patrulea rând, chiar și balacareala privind clasa politica are un rol negativ în sine de la un punct încolo. Nu susțin deloc eliminarea libertății de exprimare, dar trebuie sa înțelegem și faptul ca atunci când poziția unui politician nu mai este ea critica cu argumente, ci politicianul însuși este insultat la propriu aproape zilnic, diferența psihologica dintre un comportament responsabil și unul iresponsabil se estompeaza. Mai trebuie înțeles ca nu pot fi legi suficient de detaliate ca sa acopere explicit tot ce ar putea face un iresponsabil. **Daca nu se cultiva constant și „așa ceva nu se face”, ajungem la „orice comportament e posibil”.** Un climat de insulte și în situații care nu ar justifica obiectiv favorizeaza ultima varianta.

5. Sistemul cultural a stimulat masiv aceeași direcție

Nimic nu este mai important pe planul valorilor și comportamentului responsabil decât sistemul cultural (în sens larg). Or, acesta poate fi influențat destul de ușor înspre aspecte negative dacă nu sunt politici publice inteligente de contracarare.

De aceea a și fost posibil - în pofida favorizării moralității de evoluție - ca sacrificiile umane pentru îmbunarea unor zeități să fie privite acum mii de ani într-o lumina virtuoasă, sclavagismul să fie larg văzut până acum 300 de ani ca ceva normal, iar căsatoriile aranjate să fie răspândite mult timp la nivel planetar.

Deși s-a progresat enorm în privințele de mai sus, **tendențele legate de subiectul acestui articol s-au inversat în ultimii 30 de ani, componente prea largi stimulând emoționalul și iraționalul.**

(a) Unele efecte negative rezulta chiar din sistemul educațional

Simplul fapt ca perioada școlarității s-a tot marit a avut un efect de prelungire excesivă a poziționării elev-profesor și la vârste la care emanciparea și maturizarea ar fi necesitat mai multă independență, cu asumare de responsabilități.

În medie, primul fir de par alb apare în jurul vârstei de 25 de ani^{viii}. Or mulți oameni termină școala în SUA și UE aproape de vârsta respectivă și segmente din ce în ce mai largi intra pe piața muncii din UE după vârsta de 25 de ani. De exemplu, aproximativ 50% din generațiile 20-24 de ani din UE nu lucrează, iar 15% nu fac nimic (nici școala, nici munca).^{ix}

În al doilea rând, multor copii li s-a indus și li se induce **excesiv** în școala (mai ales în Occident) **ideea ca adulții greșesc și ei foarte des, dacă nu și mai mult.** Copiii sunt, de asemenea, încurajați să dea ei înșiși lecții înainte de a avea informațiile pentru a înțelege complex subiectele și a dezbate echilibrat (facându-se o confuzie între grade de inocență și grade de competență).

Toată lumea ar dori o planetă cât mai curată și trebuie clar să facem eforturi în direcția respectivă, dar ce a spus exact Greta Thunberg cu ocazia discursului de la UN Climate Action Summit din 2019 și **modul în care a spus-o** reflecta, cred, destul de bine acest aspect.

În al treilea rând, nu a ajutat nici faptul ca programa școlară a devenit din ce în ce mai puțin accesibilă tehnic multor părinți - facilitând ideea ca nici adulții nu ar fi mai bregi în general.

În fine, faptul ca însași prestația medie a meseriei de profesor a scăzut în ultimele decenii pe fondul unui cumul de factori (statut economic redus, atractivitate meritocratică diminuată a profesiei din cauza salariilor mici, programa decalată etc) a avut un efect negativ suplimentar. Dacă ajungi să nu mai respecti destui profesori - adică pe cei presupuși prin chiar fișa postului să te învețe lucruri, poziționarea față de mulți alți adulți va tinde **excesiv** să fie una cumva de superioritate sau de fronda, în orice caz, defavorabilă efortului propriu de maturizare.

(b) Modelul economic de supraproducție a favorizat cultural emoționalul și iresponsabilitatea

Am detaliat pe larg în alte articole (în special în Cum am ajuns o societate de consum și de ce este dificil de schimbat rapid ceva, Homo Cliens și Homo Iratus și A Treia Fundație), așa că nu o să insist.

În esență, pentru ca supraproducția necesită supraconsum, **s-a făcut apel din ce în ce mai mult la latura emoțională și de moft, nu la cea rațională** care ar fi dus la un consum semnificativ mai redus.

Pentru că majoritatea „produselor” sistemului cultural (filme, cărți, videoclipuri, conferințe, reclame etc), au nevoie de sponsori, numărul produselor care direct sau indirect stimulau latura emoțională și de moft respectivă a crescut mult (și neconspiraționist^x).

Mesajele de tipul - „clientul nostru stăpânul nostru”, „clientul are întotdeauna dreptate”, „și tu meriți totul și

nimeni nu e perfect” etc au sapat adânc în tendințele de gândire și pe alte planuri decât pur consumeriste.

(c) Concurența pentru atenția populației dintre televizor, cinema și internet au suplimentat și potențat problemele

De exemplu, numeroase filme arată adulții făcând lucruri rele sau greșind grav, reprezentanții autorității publice ca fiind incompetenți sau corupți, copii mai responsabili decât adulții, viața la școală ca fiind plictisitoare și neînțelegând cu adevărat copiii, părinții reacționând exagerat sau eronat, viața la serviciu ca fiind stresantă sau plictisitoare, comportamentul rebel sau pe baza de impuls ca fiind „cool” și, cu caracter mai general, constanța în efort și abordare (singura care te face, de fapt, profesionist în ceva/responsabil) ca neavând nimic atractiv.

La fel, mass-media arată, în general, adulții făcând lucruri rele, fie având aparent o viață bună, dar nu prin efort continuu și de lungă durată, ci prin noroc (Loto, moșteniri), exploatarea altora sau talent din naștere combinat cu bafta (actori celebri).

Pe lângă afectarea modelelor individuale în societate despre care am vorbit mai sus, este subminat însuși modelul de bază de maturitate, responsabilitate și bun simț.

(d) Razboaiele culturale despre care am discutat în Societățile și conectorii au făcut restul, ca să zic așa, stimulând tribalizarea, degradarea nivelului dezbaterii și extremele emoționale, inclusiv la nivelul elitelor de facto

Nu susțin în niciun fel vreo propagandă edenistică deșănțată, **dar în prezent vectorii menționați fac, oricum, „propagandă” dezechilibrată doar ca în sens invers nevoilor de interes general.**

6. Scaderea mizei de termen scurt a implicării în politică pentru segmente largi de populație – paradoxal, cele mai responsabile în medie

Clasa de mijloc nu mai vine să voteze în ponderi proporționale în multe țări din lume, inclusiv România și se implică rar și după. Sunt, cred, trei motive principale.

În primul rând, segmentul respectiv trăiește economic decent și nu mai are o presiune financiară de termen scurt să lupte politic (subconștientul făcând mai dificile analizele pe termen lung). Și atunci, dacă tot din scurt apare vreun disconfort sau vreo distragere – plouă, e frig, vin invitați acasă, pare să fie coada la urne, e un film la televizor sau ar fi o zi bună pentru ieșit la picnic, nu se mai merge la vot în ziua relevantă.

În al doilea rând, pe fondul celorlalți factori de mai sus și al fragmentării și complexității lumii, diferențele între candidați nu mai sunt văzute ca fiind majore/suficient de mari (subconștientul încă împingându-ne, în mod greșit, spre aspirații mesianice și în ceea ce privește rolul votului).

În al treilea rând, rolul politicii este perceput la nivel difuz ca fiind inversat. Mai demult era vorba, în general, de un plus de siguranță și control asupra propriei vieți. Or, acum, balacareala generală induce sentimentul invers – că ești mult mai liniștit dacă stai acasă, oamenii tinzând să se ferească de tensiuni.

Problema e că absenteismul respectiv **lasă proporții prea mari de voturi emoționalilor** (neterminați din punct de vedere emoțional și al responsabilității), **rentierilor** (cei care primesc sprijin de la stat), **speculanților** (cei care folosesc statul) și **doritorilor de putere** în sine (aceștia înclinând natural spre subiectivism și iresponsabilitate dacă pare să îi ajute să conserve puterea).

Ideea nu este, desigur, aceea că marea majoritate a celor care votează și majoritatea celor care se implică în politică nu ar fi oameni decenti. Nu este nici aceea că nu ar fi “neterminați” și în clasa de mijloc sau că oricine din clasa respectivă este automat mai potrivit pentru elita de facto (confortul economic al clasei de mijloc putând afecta disciplina și facilita orgoliile). Dar, pe fondul de mai sus, **ponderile** sunt foarte importante pentru rezultatul general.

Cu alte cuvinte, o parte importanta dintre cei care au dovedit în viața, **în medie**, mai multa responsabilitate și maturitate – majoritatea tacuta – este **subreprezentata atât în elita de facto, cât și în agenda acestora de priorități**. Este un aspect care alimentează suplimentar tendința de creștere a numărului de „neterminați” dintr-o societate.

Ironia este cumva și ca - pentru moment, cel puțin – cu cât clasa politica este mai slaba, cu atât participarea la vot e mai redusa, alimentându-se, de fapt, nivelul **mediu** slab de calitate al elitei de facto. Se pierde din vedere faptul ca progresul politic este, de regula, gradual și ca întotdeauna se poate și mai rau.

7. Episoade din ce în ce mai frecvente de selecție slaba ex-ante – reducerea posibilității de a alege o elita de facto de maxima calitate

Simpla durata de timp implicata, de obicei, de o cariera politica, necesita motivație și ceva rezistența la scandal și la incertitudine economica. Mulți care ar avea merit nu considera ca ... merita efortul, mai ales ca gradul de scandal și incertitudine economica (pentru o persoana integra) a crescut în ultimele decenii.

De câteva zeci de ani **s-a raspândit**, însă, în diverse grade cu mai mult succes decât în trecut și un fenomen de încercare directa de reducere a selecției **ex-ante** – prin targetarea din timp, în diverse moduri, a celor care ar putea prezenta un pericol la alegeri sau prin constrângerile în creștere de resurse necesare. Este un fenomen care ține și de creșterea mizei. Separarea mult mai mare decât în trecut (în sens profesional) între activitatea de politician și activități care pot fi platite bine în sectorul privat, precum și dificultatea adaptării de la una la alta au marit importanța/frecvența încercărilor de a ramâne „în sistem” cu orice preț. Or, un climat conflictual, chiar „mai” subteran, alimentează în sine excesele regulate și reacții care tind și ele sa devieze de la „norma”.

În Rusia vedem cazul extrem – un singur candidat este promovat și mai orice dizident mai rasarit are probleme penale, aparând și cazuri de persoane care înainte de alegeri își schimba numele pe cale administrativa pentru a-l face identic sau foarte similar cu cel al unui candidat și își depun ele însele candidatura pentru a genera confuzie. Tentații și încercări vedem, însă, în numeroase alte țări (și, de destule ori, în sprijinul unor candidați semnificativ mai puțin competenți decât Putin).

Se diminueaza, astfel, procentul celor care ajung în vârf și mai sunt în stare sa creasca media de maturitate/responsabilitate a populației, în loc sa o scada.

În concluzie, factorii care favorizeaza „neterminații” sunt relativ numeroși și cu inerții puternice.

În special protejarea excesiva și reducerea provocărilor în perioada copilariei și adolescenței, precum și stimularea emoționalului în locul raționalului atât atunci, cât și ulterior, au efecte foarte puternice.

Deși cu toții tindem sa avem o parere buna despre noi și sa vedem astfel de evoluții rezervate doar altora, **riscul de deraieri în aceasta privința nu ar trebui ignorat de nimeni**.

În acest sens trebuie înțeles ca problema nu este doar de durata mai lunga până la maturizare. Așa cum o persoana care alearga zilnic 3-4 km poate alerga în ritm alert la concursuri 10-15 km, cineva care merge tot timpul doar la pas e posibil sa nu poata alerga niciodata peste 0,5-1 km fara sa riște un infarct.

La fel este și în privința maturizării emoționale și asumării de responsabilități (**și este o dimensiune mai importanta pentru societate decât cea a sportului**).

Adica, **pe de o parte**, nu doar ca ne ia mai mult sa ne maturizam, dar fara concentrarea suficienta în timp a experiențelor care duc la aceasta (exercițiul, eșecurile, contrazicerile, gestionarea intereselor diferite, și învățarea din greșeli parând aspecte esențiale în acest sens) riscam sa nu o mai facem niciodata.

Pe de alta parte, evitarea excesiva a neplacerilor și eforturilor care nu par cu adevărat necesare a scăzut, oricum, rezistența emoțională **de tip continuu** (care, din păcate pentru noi, este definitorie pentru responsabilitate, așa cum a nu comite nicio crimă 364 de zile pe an, dar a omorî un om o dată pe an, nu e ceva de laudă).

Cu alte cuvinte, chiar dacă ajungem într-un fel la maturitate, ne este greu să menținem nivelul respectiv tot timpul (pentru că e „prea obositor”) și putem ajunge **sa intercalam** un număr în creștere de momente de iresponsabilitate și infantilism. De la un punct încolo e discutabil dacă maturitatea mai subzista.

Partea buna, totuși, este aceea ca mai toți factorii de mai sus pot fi ponderați la nivel de societate prin politici publice și la nivel individual prin înțelegerea lor și ceva efort concentrat pe disciplină și metodă. Să sperăm că vom vedea cât mai multe demersuri în acest sens pe ambele paliere.

i. Am discutat cu o alta ocazie despre motive pentru aceasta.

ii. O analiza/sinteza bine scrisa și utila cu privire la principalele caracteristici poate fi gasita în *The Infantilization of the Postmodern Adult and the Figure of Kidult*, de Jacopo Bernardini (Iunie 2014).

iii. Mult mai mult subiectivism decât obiectivitate - a se vedea, de exemplu, *The Evolving Self* de Robert Kegan.

iv. Pentru sinteze accesibile, a se vedea, de exemplu, <https://www.science-et-vie.com/corps-et-sante/microbiote>.

v. De exemplu, *What humans consider to be moral behavior varies from culture to culture and also varies across time*. [2] ↑ Decety, J., and Wheatley, T. 2015. *The Moral Brain: A Multidisciplinary Perspective*. MIT Press.

vi. Moralitatea - simplificând, abilitatea de a distinge între ce este corect și ce e incorect în propriul comportament și în cel al altora. Empatia - simplificând, capacitatea de a resimți și rezona cu suferința/starea de nevoie a altora dintr-o perspectivă morală. Responsabilitatea la modul mai general - simplificând, acțiunea în direcția moralității și a ține cont de alții.

vii. <https://www.euronews.com/2021/10/28/german-man-given-suspended-sentence-for-passing-bundestag-floor-plans-to-russia>

viii. La asiatici ceva mai târziu și la africani și mai târziu, în medie.

ix. *Being young in Europe today - labour market - access and participation - Statistics Explained* ([europa.eu](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg-8-8-1))

x. Ma refer la un nivel sistemic. Altfel, Jacopo Bernardini, de exemplu, explica cu argumente rezonabile ca rezultatul a fost urmarit tactic de numeroși actori economici din mai multe motive (i) un copil are dorințe de consum potențial nelimitate, (ii) scăderea masivă a natalității în Vest a necesitat o compensare a consumului cu încurajarea adulților să se comporte consumerist similar, (iii) nostalgia pe care mai toți adulții o au față de perioada copilăriei facilitează, oricum, campaniile comerciale orientate în direcția respectivă, și (iv) adolescența și tinerețea (chiar închipuite) permit o standardizare mai mare a produselor în țări diferite (preferințele multor tineri fiind mai asemănătoare între țări și chiar continente decât cele ale adulților).